

Atıf Bilgisi: Huseynova, Z. Ve Işık, G. Ö. (2024). İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri, *Injocmer*, 4(2), 81-95.

Makale Geliş Tarihi:

18 Mayıs 2024

Makale Kabul Tarihi:

12 Temmuz 2024

ARAŞTIRMA MAKALESİ

İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN GÖRSEL OKURYAZARLIK YETERLİLİKLERİ

Zamina HUSEYNOVA¹

Gazal Özlem IŞIK²

ÖZ

İnsan yaşamının en önemli ihtiyaçlarından biri olan iletişim, görsel imgelerin kullanılmasıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Günümüzde görsel metinler, bilgi ve fikirlerin aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu durum görsel okuryazarlığın önemini ve gerekliliğini arttırmaktadır. Bu araştırma, iletişim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin görsel okuryazarlık alanındaki ilgilerini ve yeterliliklerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın örneklemini Karabük Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğrenim gören 143 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada genel tarama modeli ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, "Kişisel Bilgi Formu" ve "Görsel Okuryazarlık" ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, iletişim fakültesi öğrencilerinin genel olarak görsel okuryazarlık yeterliliğinin iyi olduğu, ofis yazılımlarını kullanarak görselliğe önem vermede ve görselleri yorumlamada kadınların, günlük hayatta karşılaşılan görsel mesajları ayırt etmede ise yine kadınların erkeklere nispeten daha iyi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görsel okuryazarlık, İletişim, Yeterlilik

VISUAL LITERACY COMPETENCIES OF COMMUNICATION FACULTY STUDENTS

ABSTRACT

Communication, one of the most important needs of human life, has gained a new dimension with the use of visual images. Today, visual texts play an important role in conveying information and ideas. This situation increases the importance and necessity of visual literacy. This research aims to evaluate the interests and competencies of students studying at the faculty of communication in the field of visual literacy. The sample of the research consists of 143 students studying at Karabük University Faculty of Communication. General scanning model and relational scanning model were used in the research. "Personal Information Form" and "Visual Literacy" scale were used as data collection tools. As a result of the research, it was found that the visual literacy proficiency of the students of the faculty of communication was generally good, and women were more effective in giving importance to visuality and interpreting visuals by using office software, and in distinguishing visual messages encountered in daily life. It has been determined that women are better than men.

Keywords: Visual literacy, Communication, Sufficiency

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, Türker İnanoğlu İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim A.B.D, 2328253002@karabuk.edu.tr, ORCID: 0009-0002-7639-2672

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, Türker İnanoğlu İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim A.B.D, 2228253009@karabuk.edu.tr, ORCID: 0009-0007-4624-2477

GİRİŞ

Yaşadığımız dünyada insan yaşamının en önemli ihtiyaçlarından birinin iletişim olduğu aşikardır. İlk insanlardan bu yana bu iletişim ihtiyacı çeşitli yollarla karşılanmıştır. Mağara duvarlarına çizilen resimlerle başlayan iletişim yolculuğu; şimdilerde elimizdeki dijital cihazlarla serüvenine devam etmektedir. Günümüzde çoğu kişi (televizyonları izleyen çocuklardan dijital reklamlara bakan yetişkinlere kadar), elektronik ve basılı resimlerle kendilerine verilen mesajları alma ve bunlara göre hareket etme becerisine sahip olmaları sebebiyle görsel okur yazardır. Geleneksel okuryazarlığın yanı sıra teknolojinin hızla ilerlemesiyle birlikte görsel okuryazarlık, medya okuryazarlığı ve dijital teknolojilerin hızla gelişim göstermesiyle de artık dijital medya okuryazarlığı gibi çeşitli okuryazarlık türleri ortaya çıkmıştır. İnsanı hayata hazırlayan eğitim programları göz önüne alındığında bireylerin bu okuryazarlık türleri hakkında bilinçlendirilmesi ve bu türlere yönelik gerekli becerilerin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Parsa (2008), günümüzde nasıl yazılı kelimelerin ve yazılı metinlerin anlamını öğrenmek gerekteyise, görsel dilin bileşenlerini de öğrenmenin bir zorunluluk haline geldiğini öne sürmektedir. Görsel okuryazarlık, düşünmeyi netleştirmesi nedeniyle ihtiyaç duyulan bir beceridir. Çoğu insan, gazetelerde gördükleri resimler veya televizyonda izledikleri videolar hakkında, okudukları kitaplar hakkında konuşarak yorum yapabilmektedir. “İnsanlar kelimeleri okumayı düşündüler fakat resimleri okumayı hiç düşünmediler...” Bugün insanlar medyada kelimelerden çok resimlerle, imgelerle karşılaşmaktadır (Lester'dan aktaran Parsa, 2012).

Tüzel (2010), bu yüzyılda insanların artık okumaktan çok görmeyi tercih etmekte olduklarını vurgulamaktadır. İletişim, sinema, televizyon, grafik tasarımıyla ilgilenenlerin sunulan görselleri, imgeleri kullanabilmesi ve yorumlayabilmesi gerekmektedir (Parsa, 2012). Alan yazı incelendiğinde üniversite öğrencilerinin görsel okuryazarlık yeterlikleri (Kiper, Kırksekiz ve Çam, 2014), eğitim fakültesi öğrencilerinin görsel okuryazarlık yeterliklerinin belirlenmesi (Kocaarslan ve Çeliktürk, 2013) ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalar doğrultusunda incelenen alan yazıda, İletişim fakültesi öğrencilerinin görsel okuryazarlık yeterlilikleri ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, Karabük Üniversitesinin İletişim fakültesinin öğrencilerinin görsel okuryazarlık yeterliklerini değerlendirmektir. Bu çalışmanın amacı doğrultusunda alanyazındaki bu boşluğun giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.Görsel Okuryazarlık

Görsel okuryazarlık, "okuma" ve "yazma" işlevlerini içerir. Başka bir deyişle görsel okuryazarlık hem anlamayı (okuma) hem de ifade etmeyi (yazmayı) içeren bir süreçtir. Bu kavram araştırmacılar tarafından pek çok şekilde tanımlanmış olmakla birlikte “görsel okuryazarlık” kavramının geçmişten günümüze çeşitli tanım değişiklikleriyle evrildiği görülmektedir.

Görsel okuryazarlık, 1960'ların sonlarında gelişmekte olan ülkelerde konuşulmaya başlanan çok yeni bir kavramdır. Kavram modern olsa da ortaya çıkışı eski çağ filozoflarına kadar dayanmaktadır (Tüzel, 2010; 694). Bu anlamda kavramından ilk bahseden kişi John Debes (1968:1961) olarak karşımıza çıkmaktadır. Debes'e (1968) göre, görsel okuryazarlık görsel

becerilerin geliştirilmesinden kaynaklanan bir dizi görsel beceri olmakla beraber diğer duyuşsal becerileri birleştirmesi sonucundan oluşmaktadır.

Bu alanda en önemli çalışmaları yine John Debes ile; Clarence Wiliams, Colin Murray Turbanye, Rudolf Arnheim ve Robert McKim ortaya koymuştur (Tüzel, 2010; 695). İlk ortaya çıktığı zamanlardan beri görsel okuryazarlık kavramı; kitle iletişim araçlarının gelişimine paralel şekilde ivme kazanmıştır. Literatürde de görsel kültürün gelişimine göre kendisine tartışma alanı bulan görsel okuryazarlık, özellikle 1970'lerden sonra ciddi bir gelişim ivmesi kazanan televizyon ve diğer görsel unsurları anlama uygulamasına dayandığı dile getirilmektedir (Lester, 2000;97-103).

Braden ve Hortin'e göre, görsel okuryazarlık, görselleri anlama ve kullanma becerisidir (Seglem ve Witte, 2009). Newmana ve Ogle (2019), göre okuryazarlık görsellerle okumaya anlamaya ve iletişime odaklanan bir kavramdır. Karaca (2021) görsel okuryazarlığı insanların yaşamın farklı alanlarında birçok görsel nesneyle temasa geçmesi nedeniyle görsel anlama becerilerinin geliştirildiği ve görsel olarak ifade edildiği bir alan olarak tanımlamaktadır. Görsel okuryazarlık, görsel unsurları okuma ve yorumlama becerisi olarak tanımlanmaktadır (Eraslan, 2019).

Günümüz toplumlarında gelişen teknolojik yeniliklerle birlikte çağımızın birçok unsuru imge ve görseller aracılığıyla yaratılmaktadır (Tümyürek, 2023). Görsel nesnelere tanımlanması, düzenlenmesi, kullanılması ve yorumlanması ile birlikte analitik düşünme, problem çözme, eleştirel düşünme becerilerinin içşelleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca görsel okuryazarlığın önemi, günlük hayatta kullandığımız görsel bilgilerin (resim, grafik, resim, harita, şekil, sembol) anlamlandırılması ve bunlardan yararlanılması açasından da düşünülebilir.

Bilgi toplumunda görsel öğelerin çokluğu ve kullanımı bireylerin görsel okuryazar olmalarını zorunlu hale getirmektedir. Görsel okuryazarlık görme ve izleme becerisine katkı sağlamaktadır (Robertson;2007). Bu yetenek, izleyerek ve görerek eş zamanlı olarak bütünleşerek geliştirilebilir. Görsel okuryazarlığı gelişmiş bir birey, çevredeki görsel eylemleri, nesnelere, sembolleri ve tüm doğal ve yapay şeyleri ayırt etmekte ve yorum yapabilmektedir (Bangir, 2008). Görsel okuryazar bireyler görsel mesajları okuyabilir, görsel dildeki ifadeleri birleştirebilir ve görsel materyali sözlüye çevirebilir (Robertsen; 2007). Buna paralel olarak sürekli değişime tabi olan bir kapsam ve niteliğe sahip olan görsel okuryazarlık teknolojik gelişmelerle birlikte özgün kurallara ve işlevlere sahip bir dil anlayışına sahip olmuştur. Görsel dilin bileşimlerini okumayı ve anlamayı öğrenmek bir zorunluluk haline gelmiştir. Aynı şekilde yazılı sözcüklerin ve metinlerin anlamlarını öğrenmek de bir zorunluluktur. Günümüzde temel beceriler arasında bireyi görselliğin hâkim olduğu bir yaşama hazırlamak için öğretilmesi gerekenler, görsel okuryazarlık becerisi kapsamında önemli bir yere sahiptir (Akpınar, 2009).

Başarak (2014), öğrencilerin görselleri derinliği olmayan yüzeysel bilgi kaynakları kabul etmekte ve daha yüzeysel yorumlamalar yaptığını dile getirmektedir. Oysa, görsel okuryazarlık, kişilerin özellikle iletişim alanında eğitim gören öğrencilerin birçok konuda başarılı olmasına yardımcı olmaktadır. Yılmaz (2013) yaptığı eğitim araştırma sonucuna göre, öğrencilerin görsel okuryazarlığa yönelmesinde aldıkları eğitimin etkisinin, kişisel özelliklerinin, deneyimlerinin ve ilgi alanlarının belirleyici rol oynadığını belirtmektedir.

2.Görsel Okuryazarlık ve Eğitim İlişkisi

Görsel okuryazarlık kavramı eğitimde, televizyonun davranış ve bilgi üzerindeki etkisi nedeniyle öğretmenlerin ilgisini çektiği 1950’li ve 1960’lı yıllarda ortaya çıkmıştır (İpek, 2003). Görsel okuryazarlığın okul müfredatlarına girmesi ise 1990’lı yıllarda gerçekleşmiştir. Öncelikle ABD ve Avrupa’daki okullarda varlık bulan görsel okuryazarlık eğitimi, sonrasında diğer ülkelere de yayılmıştır (Bamford 2008; 2). Moore ve Dwyer (1994), görsel okuryazarlığın 21. yüzyılda da gündemde olduğunu ve görsel okuryazarlığın teknoloji alanı içinde bir arada ele alınıp tanımlanması durumunda teknolojiyle birlikte var olmaya devam edeceğini belirtmektedir.

Teknolojik gelişme ve dijitalleşmenin bir sonucu olarak görsel okumanın Türkçe eğitiminde bir çalışma alanı olarak diğer çalışma alanlarıyla (dinleme, okuma, konuşma ve yazma) birlikte yapılandırılmasının gerekli hale geldiğine yönelik düşünceler mevcuttur. Örneğin; Sarıkaya (2017), Çelik ve Çekiç (2014) tarafından yapılan araştırmada, görsel okuryazarlığın Türkçe öğretmeni adayları tarafından ders içeriğinde kullanımının gerekli olduğu düşünülmektedir. Ancak dersin tamamında değil, gerekli olduğu yerlerde görseller kullanılmalı olduğu sonucuna varmaktadır. Kedra (2018) ise eğitimde görsel okuryazarlığı düşünceleri etkinleştiren ve geliştiren yapısıyla uyumlu olduğunu ve bu nedenle anlama ve ifade etme becerilerinin geliştirilmesinin gerekli olduğuna dikkat çekmektedir. Okuma ve yazmanın temelini oluşturan düşünmede önemli olan görsel okuryazarlık, insan gelişiminde sözel okuryazarlıktan önde yer almaktadır (Strokes, 2002). Felten (2008), akademik eğitimin genellikle bilgi kaynağı olarak metne odaklandığını vurgulamaktadır. Metin yoluyla kazanılan beceriler tek başına yeterli olmadığından, bu becerilerin çoklu etkinliklerle teknolojiyi günlük hayata uyarlayan temel becerilerle desteklenmesi gerekmektedir (İşler, 2002; Strokes, 2002).

Barner (1997), geleneksel okuryazarlığın yeterli olmadığını, görsel imgelerle çevrili modern dünyaya uyum sağlamak için görselleri anlayabilen ve yorumlayabilen görsel okuryazar insanların olması gerektiğini söylemektedir. Branton (1999), görsellerin kullanımı ve yorumlanmasının özel bir dil olduğunu ve anlamlandırmak için çözülmesi gereken mesajlar taşıdığını ifade etmektedir. Bu görsel mesajlara karşı uyanık olmayı ve görsel metnin bir mesaj dili olarak eleştirel bir şekilde okunmasını içeren bu dili kullanma becerilerini gerektirmektedir (Strokes, 2002). Barner (1997), bu bakımdan öğretim materyallerinin öğrenmeyi en etkili şekilde teşvik etmesi için okullarda görsel okuryazarlık eğitimine yer verilmesi gerektiğini belirtmektedir (akt. İşler,2002). Ayrıca öğretmenlerin görsel iyileştirmelerden en etkili şekilde yararlanabilmesi için görsellerin diline ve görsel eğitim tekniklerine hakim olmaları gerekmektedir (Strokes, 2002).

3.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı iletişim fakültesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin görsel okuryazarlık yeterliklerini değerlendirmektir. Bu amaçla bu çalışmanın araştırma problemleri aşağıdaki gibidir:

- 1) İletişim fakültesi öğrencileri görsel bir içerik paylaşırken nelere dikkat etmektedir?
- 2) İletişim Fakültesi öğrencilerinin görsel okuryazarlık yeterlikleri nedir?
 - a) Görsel okuryazarlık yeterliliği bölümlere göre farklılık göstermekte midir?
 - b) Görsel okuryazarlık yeterliliği cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
 - c) Görsel okuryazarlık dersi alma durumuna göre farklılık göstermekte midir?

4.Yöntem

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü veya ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleri şeklinde tarif edilmektedir (Karasar, 2007, 79-81). İlişkiyel tarama modelleri, iki veya daha fazla değişken arasındaki değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemek için tasarlanan modeldir (Karasar, 2007, 79-81). Çalışmanın evrenini tüm iletişim fakóltesi öğrencileri olarak oluştururken; örneklem olarak Karabük Üniversitesi İletişim Fakóltesi'nde öğrenim gören öğrenciler belirlenmiştir.

4.1 Çalışma Grubu

Araştırma Karabük Üniversitesi İletişim Fakóltesi'nde öğrenim görmekte olan öğrencilerle sınırlıdır. Veriler toplam 143 öğrenciden toplanmıştır. Toplanan veriler incelendiğinde üç veri setinde hatalar olduğu saptanmış, iki veri setinin ise uç değer olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle sonuç olarak bu araştırmanın çalışma grubu 138 öğrenci olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin 82'si (%59,4) kadın, 56'sı (%40,6) erkek; 48' i (%34,8) birinci sınıf, 55'i (%39,9) ikinci sınıf, 35'i (%25,4) üçüncü sınıfta öğrenim görmektedir. Lisans program türüne göre çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin 94'ü (%68,1) Radyo, Televizyon ve Sinema, 44'ü (%31,9) Gazetecilik programında yer almaktadır.

4.2 Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı 2023-2024 öğretim yılı güz döneminde, Karabük Üniversitesi İletişim Fakóltesi'nde öğrenim görmekte olan birinci, ikinci, üçüncü sınıf öğrencilerine araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Uygulamalar daha önceden görüşülerek izin alınan ilgili öğretim elemanlarının derslerine girilerek grup halinde gerçekleştirilmiştir.

4.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu" ve "Görsel Okuryazarlık" ölçeği kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler ile ilgili bazı bilgileri toplamak amacıyla oluşturulan kişisel bilgi formunda sırasıyla; cinsiyet, eğitim bilgileri, yaş ve görsel okuryazarlık dersi alınıp alınmadığını belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır.

Bu araştırmada, İletişim Fakóltesi'nde öğrenim görmekte olan öğrencilerin görsel okuryazarlık alanındaki yeterliklerini belirlemek amacıyla Kiper, Aslan, Kıyıcı ve Akgün (2012) tarafından geliştirilen "Görsel Okuryazarlık Ölçeği" kullanılmıştır. 5'li Likert tipi şeklinde hazırlanan bu ölçek 29 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. 5'li Likert tipi cevap kağıdında cevap seçenekleri şu şekildedir: Kesinlikle katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle Katılmıyorum (1). Ölçeğin alt boyutları "Ofis Yazılımlarını Kullanarak Görselliğe Önem Verebilme", Basılı Görsel Materyalleri Tanıyabilme", Görsel Yorumlayabilme", "Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt Edebilme", "Araçlar Kullanarak Görsel Üretebilme" ve "Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme" olarak belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) $\alpha=.88$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutları için iç tutarlılık katsayıları ise sırasıyla "Ofis Yazılımlarını Kullanarak Görselliğe Önem Verebilme" ($\alpha=.89$), "Basılı Görsel Materyalleri Tanıyabilme" ($\alpha=.83$), "Görsel Yorumlayabilme" ($\alpha=.86$), "Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt Edebilme" ($\alpha=.78$), "Araçlar Kullanarak Görsel Üretebilme" ($\alpha=.77$) ve "Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme" ($\alpha=.68$) olarak belirlenmiştir. Bu değerler ölçeğin güvenirliliğinin

oldukça iyi olduğunu göstermektedir. Yapılan bu çalışmada “Görsel Okuryazarlık” ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) $\alpha=.88$ olarak elde edilmiştir. Ölçeğin alt boyutları için iç tutarlılık katsayıları ise sırasıyla “Ofis Yazılımlarını Kullanarak Görselliğe Önem Verebilme” ($\alpha=.83$), “Basılı Görsel Materyalleri Tanıyabilme” ($\alpha=.70$), “Görsel Yorumlayabilme” ($\alpha=.72$), “Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt Edebilme” ($\alpha=.78$), “Araçlar Kullanarak Görsel Üretebilme” ($\alpha=.74$) ve “Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme” ($\alpha=.72$) olarak bulunmuştur.

4.4 Verilerin Analizi

Verilerin analizinde niceliksel yöntemlerden betimleyici ve tanımlayıcı analizler yapılmıştır. Bu analizleri yaparken SPSS 27.0 programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakmak için normallik varsayımı için basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. “Ofis Yazılımlarını Kullanarak Görselliğe Önem Verebilme” (-.340, .334), “Basılı Görsel Materyalleri Tanıyabilme” (-.500, .270), “Görsel Yorumlayabilme” (-1.356, 2.742), “Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt Edebilme” (-1.100, 1.449), “Araçlar Kullanarak Görsel Üretebilme” (-.486, -.373) ve “Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme” (-.370, 0.23) alt boyutlarının basıklık ve çarpıklık katsayısının +2 ile -2 arasında olduğu görülmüştür. Veriler incelendiğinde verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ile -2 arasında olması araştırmaya ilişkin değişkenlerin normallik varsayımını yerine getirdiği şeklinde değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2017).

Verilerin geçerlik ve güvenilirliği için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan “Görsel Okuryazarlık” ölçeği 5’li Likert tipidir ve 1 (“Kesinlikle Katılmıyorum”) ile 5 (“Kesinlikle Katılıyorum”) arasında puanlandırılmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından elde edilen ortalama değerlerinin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları ise sırasıyla “Ofis Yazılımlarını Kullanarak Görselliğe Önem Verebilme” ($\alpha=62.$), “Basılı Görsel Materyalleri Tanıyabilme” ($\alpha=68.$), “Görsel Yorumlayabilme” ($\alpha=77.$), “Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt Edebilme” ($\alpha=80.$), “Araçlar Kullanarak Görsel Üretebilme” ($\alpha=75.$) ve “Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme” ($\alpha=75.$) olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan Görsel Okuryazarlık yeterlik alt boyutların toplam puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Görsel Okuryazarlık alt faktörlerinin toplam puanlarının araştırmanın bağımsız değişkenleri olan bölümlere, cinsiyete ve görsel medya okuryazarlık dersi alıp almama durumuna göre farklılaşma durumlarını belirlemek amacıyla İlişkisiz Örneklem T-testi (Independent Samples T-Test) ve Frekans analizi yapılmıştır.

5. Bulgular

5.1. Birinci Araştırma Problemine Yönelik Analizler

“İletişim fakültesi öğrencileri görsel bir içerik paylaşırken nelere dikkat etmektedir?” sorusunu analiz edebilmek için betimleyici analiz yapılmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin görsel okuryazarlık yeterliğinin hangi düzeyde olduğunu belirlemek amacıyla frekans ve yüzdellik değerleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Görsel İçerik Paylaşırken Dikkat Ettiği Durumların Betimleyici Sonuçları

Sorular		Frekans	Yüzde
1.Görsel içerikler oluştururken estetik özellikler ve tasarım ilkelerine dikkat eder misin?	Evet	129	93.5%
	Hayır	9	6.5%
	Toplam	138	100%
2.Göndermek istediğin iletide yazım ve imla kurallarına dikkat eder misin?	Evet	129	93.5%
	Hayır	9	6.5%
	Toplam	138	100%
3.Göndermek istediğin iletinin sosyal bir mesaj içermesine dikkat eder misin?	Evet	84	60.9%
	Hayır	54	39.1%
	Toplam	138	100%
4.Görsel olarak tasarladığın iletinin hedef kitleye uygunluğuna dikkat eder misin?	Evet	117	84.8%
	Hayır	21	15.2%
	Toplam	138	100%

Tablo 1 incelendiğinde “Görsel içerikler oluştururken estetik özellikler ve tasarım ilkelerine dikkat eder misin?” ve “Göndermek istediğin iletide yazım ve imla kurallarına dikkat eder misin?” sorularına öğrencilerin %93.5’i evet yanıtını verirken; %6.5’i hayır yanıtını vermiştir. Üçüncü soru olan “Göndermek istediğin iletinin sosyal bir mesaj içermesine dikkat eder misin?” sorusuna 84 kişi (%60.9) evet derken; 54 kişi (%39.1) hayır demiştir. Öğrencilerin “Görsel olarak tasarladığın iletinin hedef kitleye uygunluğuna dikkat eder misin?” sorusuna yanıtı ise 117 kişi (%84.8) tarafından evet, 21 kişi (%15.2) tarafından hayır şeklinde olmuştur. Bu bulgular incelendiğinde iletişim fakültesi öğrencilerinin görsel mesajlarda hedef kitleye uygunluk, estetik ve tasarım özelliklerine dikkat, yazım ve imla kurallarına da genel olarak önem verdikleri görülmektedir.

5.2. İkinci Araştırma Problemine Yönelik Analizler

“İletişim Fakültesi öğrencilerinin görsel okuryazarlık yeterlikleri nedir?” araştırma problemi için yapılan betimleyici analiz yapılmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin görsel okuryazarlık yeterliğinin hangi düzeyde olduğunu belirlemek amacıyla ölçek ve alt boyut puanlarına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Yeterliğinin Alt Boyut Faktörlerinin Betimleyici Sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	N	X	S	Minimum	Maksimum
Ofis	138	3,58	,57	1,71	4,86
Görsel	138	3,46	,78	1,00	5,00
Yorum	138	4,08	,70	1,00	5,00
Günlük	138	4,22	,71	1,40	5,00
Araç	138	3,68	,87	1,40	5,00
Mesaj	138	3,78	,80	1,00	5,00

Tablo 2 incelendiğinde İletişim Fakültesi öğrencilerinin görsel okuryazarlık yeterlikleri, genel olarak "iyi" düzeydedir. Ölçütlerin ortalamaları 3,5 ile 4,0 arasında değişmektedir. Bu, öğrencilerin görsel materyalleri tanımlayabilme, yorumlayabilme, günlük hayatta karşılaşılan görsel mesajları ayırt edebilme, araçlar kullanarak görsel üretebilme ve görsellerdeki mesajları algılayabilme becerilerinin orta düzeyde geliştiğini göstermektedir. Ofis yazılımları kullanarak görselliğe önem verebilme alt boyutunda öğrencilerin ortalama puanı 3,58'dir. Basılı görsel materyalleri tanımlayabilme alt boyutunda öğrencilerin ortalama puanı 3,46'dır. Görsel üretebilme alt boyutunda öğrencilerin ortalama puanı 3,69'dur. Görsellerdeki mesajları algılayabilme alt boyutunda öğrencilerin ortalama puanı 3,79'dur. Öğrencilerin en yüksek puanı "görsel yorumlama" alt boyutunda almıştır. Bu, öğrencilerin görselleri yorumlama ve anlamlandırma becerilerinin gelişmiş olduğunu göstermektedir. İkinci en yüksek puanı "günlük hayatta karşılaşılan görsel mesajları ayırt etme" alt boyutu almıştır. Bu da öğrencilerin görsel mesajları günlük hayatlarında fark etme ve anlama becerilerinin de iyi olduğunu göstermektedir. Diğer alt boyutlarda ise öğrencilerin yeterlilikleri orta düzeydedir.

5.2.1. İkinci Araştırma Problemine Yönelik Analizler

Araştırmanın alt problemi; "İletişim fakültesi öğrencilerinin görsel okuryazarlık yeterlikleri bölümlere göre farklılık göstermekte midir?" diye ifade edilmiştir. Buna göre öğrencilerin görsel okuryazarlık ölçeği puanları ile bölümleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek için İlişkisiz Örneklem T-testi yapılmıştır. Bu analizden elde edilen sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir

Tablo 3: Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Yeterliğinin Alt Boyut Puanlarının Bölümlere Göre t-Testi Sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Bölüm	N	X	S	sd	t	p
Ofis	RTS	94	3,53	,55	136	1,31	,189
	GZT	44	3,67	,61			
Görsel	RTS	94	3,45	,72	136	,11	,908
	GZT	44	3,47	,91			
Yorum	RTS	94	3,99	,69	136	2,11	,036*
	GZT	44	4,26	,70			
Günlük	RTS	94	4,21	,67	136	,41	,677
	GZT	44	4,26	,79			
Araç	RTS	94	3,75	,91	136	1,32	,189

	GZT	44	3,54	,79			
Mesaj	RTS	94	3,66	,78	136	2,64	,009*
	GZT	44	4,04	,80			

Tablo 3 incelendiğinde bölümlere göre öğrencilerin görsel okuryazarlık alt boyut puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına ilişkin yapılan İlişkisiz Örneklem T-testi sonucunda Görsel Yorumlayabilme [$t(136)=2,11$, $p<,0.36$] alt boyutlarında ve Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme [$t(136)=2,64$, $p<,0.09$] alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Diğer alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

5.2.2. İkinci Araştırma Problemine Yönelik Analizler

Araştırmanın alt problemi; “İletişim fakültesi öğrencilerinin görsel okuryazarlık yeterlikleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?” diye ifade edilmiştir. Buna göre öğrencilerin görsel okuryazarlık ölçeği puanları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek için İlişkisiz Örneklem T-testi yapılmıştır. Bu analizden elde edilen sonuçlar Tablo 4’de gösterilmiştir:

Tablo 4: Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Yeterliğinin Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Cinsiyet	N	X	S	sd	t	p
Ofis	Kadın	82	3,63	,49	136	1,36	,176
	Erkek	56	3,50	,67			
Görsel	Kadın	82	3,55	,73	136	1,72	,088
	Erkek	56	3,32	,84			
Yorum	Kadın	82	4,30	,56	136	4,69	,000*
	Erkek	56	3,76	,77			
Günlük	Kadın	82	4,25	,62	136	,57	,567
	Erkek	56	4,18	,83			
Araç	Kadın	82	3,67	,88	136	,17	,863
	Erkek	56	3,70	,86			
Mesaj	Kadın	82	3,91	,73	136	2,38	,018*
	Erkek	56	3,58	,87			

Tablo 4 incelendiğinde erkek ve kadın öğrencilerin görsel okuryazarlık alt boyut puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına ilişkin yapılan İlişkisiz Örneklem T-testi sonucunda Görsel Yorumlayabilme [$t(136)=4,69$, $p<,0.00$] alt boyutlarında kadınların lehine ve Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme [$t(136)=2,38$, $p<,0.18$] alt boyutunda da kadınların lehine olmak üzere istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Diğer alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

5.2.3. İkinci Araştırma Problemine Yönelik Analizler

Araştırmanın alt problemi; “İletişim fakültesi öğrencilerinin görsel okuryazarlık dersi alma durumuna göre farklılık göstermekte midir?” diye ifade edilmiştir. Buna göre öğrencilerin görsel okuryazarlık ölçeği puanları ile ders alma durumları arasında anlamlı bir farkın olup

olmadığını test etmek için İlişkisiz Örneklem T-testi yapılmıştır. Bu analizden elde edilen sonuçlar Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Yeterliğinin Alt Boyut Puanlarının Ders Alma Durumuna Göre t-Testi Sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Ders	N	X	S	sd	t	P
Ofis	Evet	16	3,94	,53	136	2,75	,007*
	Hayır	122	3,53	,56			
Görsel	Evet	16	3,65	,92	136	1,05	,292
	Hayır	122	3,43	,76			
Yorum	Evet	16	4,28	,46	136	1,23	,097
	Hayır	122	4,05	,72			
Günlük	Evet	16	4,41	,57	136	1,09	,275
	Hayır	122	4,20	,73			
Araç	Evet	16	3,98	,80	136	1,45	,148
	Hayır	122	3,64	,88			
Mesaj	Evet	16	3,93	,78	136	,82	,419
	Hayır	122	3,76	,81			

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin ders alıp almama durumuna göre görsel okuryazarlık alt boyut puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına ilişkin yapılan İlişkisiz Örneklem T-testi sonucunda “Ofis Yazılımlarını Kullanarak Görselliğe Önem Verebilme” [$t(136)=2,75$ $p<,0.07$] alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Diğer alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimiyle eş zamanlı olarak geleneksel okuryazarlık dışında 21.yy’da medya okuryazarlığı, sinema okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, televizyon okuryazarlığı ve görsel okuryazarlık gibi farklı okuyazarlık türleri ortaya çıkmıştır. Bu okuryazarlık türleri eski okuryazarlık türlerine göre daha fazla eleştirel, sorgulayıcı ve araştırmacı yeterlilikler istemektedir. Görsel okuryazarlık yeterliklerine sahip bir birey görsel bir medya üzerinden bilgiye ulaşır, analiz edebilir ve bununla birlikte kendisi de görsel bir mesaj üretebilir. Görsel okuryazarlığı geliştirmek için öğretim çerçevesi, müfredat ve gelişim döneminin veya mevcut seviyenin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yapılan araştırmada;

-İletişim fakültesi öğrencilerinin genel olarak görsel okuryazarlık yeterlik düzeyinin iyi olduğu, öğrencilerin %93 gibi büyük bir çoğunluğunun görsel içerikler oluştururken estetik özellikler ve tasarım ilkelerine dikkat ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında çalışmaya katılan öğrencilerin %93,5’i göndermek istedikleri iletide yazım ve imla kurallarına dikkat ettiklerini, %60,9’u göndermek istedikleri iletilerin sosyal mesaj içermesine dikkat ettiklerini, %84,8’i ise görsel olarak tasarladıkları iletilerin hedef kitleye uygunluğuna dikkat ettiklerini bildirmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin görsel materyalleri tanımlayabilme, yorumlayabilme, günlük hayatta karşılaşılan görsel mesajları ayırt edebilme, araçlar kullanarak görsel üretebilme

ve görsellerdeki mesajları algılayabilme becerilerinin orta düzeyde geliştiği sonucuna ulaşılmıştır.

-Ofis yazılımlarını kullanarak görselliğe önem vermede ve görselleri yorumlamada kadınların; “Görsel Yorumlayabilme” ve “Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme” konusunda erkeklere göre daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

-Günlük hayatta karşılaşılan görsel mesajları ayırt etmede ise yine kadınların erkeklere nispeten daha iyi olduğu tespit edilmiştir.

Ölçekte yer alan alt boyutlara göre ise öğrenciler en yüksek puanı "görsel yorumlama" alt boyutunda almıştır. Bu, öğrencilerin görselleri yorumlama ve anlamlandırma becerilerinin gelişmiş olduğunu, görsel mesajları günlük hayatlarında fark etme ve anlama becerilerinin de iyi olduğunu göstermektedir. Diğer alt boyutlarda ise öğrencilerin yeterlilikleri orta düzeydedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin görsel okuryazarlık yeterliklerinin genel olarak iyi çıkması, alanyazında yapılan görsel okuryazarlık araştırmalarıyla benzer nitelikte olduğunu göstermektedir. *Kiper, Kırksekiz ve Çam (2014)'ın yaptıkları “Üniversite öğrencileri görsel okuryazarlık yeterlilikleri” başlıklı araştırmanın sonuçlarına göre; öğretmenlerin çoğu, görsel okuryazarlığa, görsel öğrenmeye, görsel dile yönelik yeterli olduklarını ifade etmiştir. Araştırma sonucunun ilgili alanyazın ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Araştırmanın sonucu Kocaarslan ve Çeliktürk (2013) tarafından yapılan çalışmanın sonucu ile de benzerlik göstermektedir. Her iki çalışmanın sonucunda da öğrencilerin görsel okur yazarlık yeterlik seviyelerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.*

Ölçek alt boyutlarına göre, katılımcıların bölümüne göre ortalama sonuçlara bakıldığında gazetecilik bölümünün görselleri yorumlayabilme ve görsellerdeki mesajları algılayabilme alt boyutunda istatistiksel olarak pozitif anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Cinsiyete göre, araştırma bulguları incelendiğinde görselleri yorumlayabilme ve görsellerdeki mesajları algılayabilme alt boyutunda da kadınların lehine olmak üzere istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Kiper, Kırksekiz ve Çam, (2014) üniversite öğrencileri görsel okuryazarlık yeterlilikleri ile ilgili yaptığı çalışma sonucuna göre, kız öğrencilerin görsel yorumlayabilme ve görsellerdeki mesajları algılayabilme alt boyutlarında daha fazla yeterliliğe sahip olduklarını belirtmiştir. Kocaarslan ve Çeliktürk (2013) de araştırmalarında kızların, günlük hayatlarında görsel mesajları ayırt edebilme konusunda erkeklerden daha iyi olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre iletişim fakültesinde okuyan öğrencilerin görsel okuryazarlık seviyelerinin daha da geliştirilmesi açısından şu önerilerde bulunulabilir:

Görsel okuryazarlık etkinliklerinin düzenlenmesi: İletişim alanındaki eğitimci ve akademisyenler, öğrencilerinin görsel anlamda okuma- yazma becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim ve atölye etkinlikleri düzenlemelidir. Bu etkinliklerde öğrenciler analiz etme, eleştirel düşünme ve görsel mesajlar oluşturma ve bunları doğru okuma fırsatı bulabilirler.

Görsel Okuma Kaynaklarının Kullanımı: İletişim alanındaki eğitimci, öğrencilerinin okuma- yazma becerilerini geliştirmek için görsel okuryazarlık kaynaklarını kullanmalarını teşvik etmelidir. Bu kaynaklar öğrencilere görsel mesajları anlamak, yorumlamak ve oluşturmak için gereken bilgi ve becerileri sağlayabilir.

Görsel okuryazarlık, iletişim öğrencilerinin akademik çalışmalarda ve kariyerlerinde başarılı olmaları için ihtiyaç duydukları kritik bir beceridir. Öğrenci ve iletişim alanındaki öğretmenlerin bu becerileri geliştirebilmeleri için eğitimlere, etkinliklere ve kaynaklara erişmeleri gerekmektedir.

Çatışma Beyanı:

Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Akpınar, B. (2009). İlköğretim 1–5. sınıflar Türkçe öğretim programları görsel okuma ve sunu öğrenme alanının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 37-49.

Alpan, G. (2008). Görsel okuryazarlık ve öğretim teknolojisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 74-102.

Arı, G. & Soylu, S. (2020). Beşinci sınıf öğrencilerinin görsel okuma becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9 (2), 718-735.

Arpaguş, E. K., Moğol, S. & Ünsal, Y. (2015). Görsel okumanın ortaöğretim öğrencilerinin fizik dersi başarılarına etkisi: Hareket konusu örneği. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(11), 65-81.

Ateş, M., Sur, E. & Çelik, H. (2020). Türkçe öğretmenlerinin görsel okumayla ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-15.

Ausburn, Lynna J., & Floyd B. Ausburn. Visual literacy: Background, theory and practice. *Programmed Learning and Educational Technology* 15.4 (1978): 291-297.

Bamford, A. (2008). The Visual Literacy White Paper, <http://www.adobe.co.uk/education> (son erişim 30.12.2023).

Barner, C. (1997). "Assignment # 7, Fall EMC 503, (<http://seamonkey.ed.asu.edu/~mcisaac/emc503/assignments/assign7/barner.html>) Arizona State University.

Benson, P. J. (1997). Problems in picturing text: A study of visual/verbal problem solving. *Technical Communication Quarterly*, 6(2), 141-160. Retrieved December 26, 2001, from EBSCOhost database (Professional Development Collection).

Bozkurt, E. & Ulucan, M. (2014). İlköğretim 1. sınıf Türkçe ders programı görsel okuma-görsel sunu kazanımlarının incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 1(2), 22-60.

Branton, B. (1999). "Visual literacy literature review", (<http://vicu.utoronto.ca/staff/branton/litreview.html>)

Çelik, G. & Çekiç, O. (2014). Pre-service Turkish Language Arts Teachers' views on Their Visual Literacy Skills / Türkçe Öğretmeni Adaylarının Görsel Okuryazarlık Becerileri Hakkındaki Görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10 (4), 840-862.

Debes, J. (1968). Some Foundations Of Visual Literacy. *Audio Visual Instruction*, 13, 961-964.

Duran, M. (2013). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin görsel matematik okuryazarlığı hakkındaki görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 38-51.

Eraslan, S. (2019). Ortaokul 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Becerilerine Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). *Erzurum Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Erzurum.

Fransecky RB. & Debes J. (1972). Visual Literacy: a Way to Learn—A Way to Teach Association for Educational Communications and Technology, Washington, DC.

Felten, P. (2008) "Visual Literacy" Change, *The Magazine of Higher Learning*, 40 (6), 60-64.

Göçer, A. & Tabak, G. (2013). Öğretmen adaylarının 'görsel okuryazarlık' ile ilgili algıları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 517-541.

Günay, V. (2008). Görsel okuryazarlık ve imgenin anlamlandırılması. *Art-e Sanat Dergisi*, 1(1), 1-29.

Güneş, F. (2013). Görsel okuma eğitimi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-17.

Hiçyılmaz, Y. (2020). İlkokul öğrencilerinin empresyonizme yönelik görüşlerinin görsel okuryazarlık bağlamında incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 1-1.

İşler, A.Ş. (2002). Günümüzde görsel okuryazarlık ve görsel okuryazarlık eğitimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 153-161.

Karaca, O. D. (2021). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında görsel okuryazarlık uygulamaları* (Master's thesis, Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel.

Kay, M. F. (2011). Öğrencilerde görsel okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik coğrafya öğretmenlerinin görüş ve uygulamaları. *Turkish Studies (Elektronik)*, 6(2), 631-644.

Kędra, J. (2018). What Does It Mean To Be Visually Literate? Examination of Visual Literacy Definitions in a Context of Higher Education. *Journal of Visual Literacy*, 37(2), 67-84.

Kiper, A., Kırksekiz, A., & Çam, E. (2014). Üniversite Öğrencileri Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri.

- Kocaarslan, M., & Çeliktürk, Z. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin görsel okuryazarlık yeterliklerinin belirlenmesi. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 2(2), 344-362.
- Kurudayıoğlu, M. & Tüzel, S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Journal of Türklük Bilimi Araştırmaları*, 15(28), 283-298.
- Lester, P. M. (2000). *Visual Communication: Images-With Messages*, 2nd Ed., Wadsworth.
- Maden, S. & Altunbay, M. (2016). Türkçe eğitiminde görsel sunu ve görsel okuma aracı olarak grafik ve tabloların kullanımı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 1971-1983.
- Örs, E. & Baş, B. (2018). İkinci sınıf öğrencilerinin görsel okuryazarlığı üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(1), 95-113.
- Parsa, A. F. (2007). Görsel okuryazarlık: görselleri okuma değerlendirme ve yaratma süreci. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (2), 111-127.
- Parsa, A. F. (2008). Görsel okuryazarlık: görselleri okuma değerlendirme ve yaratma süreci. *Fotoğrafya Dergisi*, 20.
- Parsa, A. F. (2012). 21. Yüzyıl Okuryazarlığında Sayısal Noktalarda Buluşmak, *Görsel Göstergibilim: İmgenin Anlamlandırılması*, D. Günay and A. F. Parsa (Ed.), Es Yayınları.
- Robertson, M. (2007). Teaching Visual Literacy in The Secondary English/Language Arts Classroom: An Exploration Of Teachers' Attitudes, Understanding And Application, Doctor of Philosophy, *Department of Curriculum and Instruction, Kansas State University*.
- Sarikaya, B. (2017). Türkçe öğretiminde görsel okuma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 779-796.
- Seglem, R., & Witte , S. (2009). You Gotta See It To Believe It: Teaching Visual Literacy in The English Classroom. *Journal of Adolescent&Adult Literacy*, 53(3), 216-226.
- Strokes, S. (2002). Visual literacy in teaching and learning: A literature perspective, *Electronic Journal for the Integration of Techonology in Education*. 1(1), 10-19.
- Şahin, Ç. & Kıran, I. (2009). Öğretmen adaylarının algılarına göre görsel okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 77-90.
- Şakiroğlu, Y. (2021). Görsel okuma/görsel sunu ve görsel okuryazarlık becerileriyle ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların analizi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 103-119
- Tüzel, A. G. M. S. (2010). Görsel okuryazarlık. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 691-705.
- Tümyürek, A. (2023). Görsel okuryazarlık becerisinin kazandırılmasında Anderson sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin eleştirel becerilerine yansımaları (Yüksek lisans tezi). *Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

Varan, S. & Sönmez, Y. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının görsel okuma becerilerinin incelenmesi. XV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Muğla, Turkey, 2221-2230.

Yıldız, M. Ö. (2012). Görsel okuryazarlık üzerine. *Marmara İletişim Dergisi*, 19, 64-77.

Yılmaz, R. (2013). Eğitim ve görsel okuryazarlık ilişkisi üzerine bir inceleme. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 101-121.

Zeren, G. & Arslan, R. (2009). Bir eğitim süreci olarak görsel okuryazarlık. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 43-52.